

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lukio- lain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituk- sesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2013 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi lukiolain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 118/2013 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Anne-Marie Brisson, opetus- ja kulttuuriministeriö

- hallintojohtaja Matti Lahtinen ja opetusneuvos Leena Nissilä, Opetushallitus
- rehtori Mauri Ronimus, Eiran aikuislukio
- linjanjohtaja Liisa Pohjolainen, Helsingin kaupungin opetusvirasto
- kehittämisspäälikkö Marja Viljamaa, Vantaan kaupunki, sivistysvirasto
- puheenjohtaja Daniel Sazonov, Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- pääsihteeri Jyrki Ijäs, Suomen Kansanopistoyhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- Suomen Kuntaliitto

HALLITUKSEN ESITYS

Lukiolakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että niihin lisättäisiin säännökset maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta. Esityksellä vahvistettaisiin kyseisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua lukio-

koulutukseen ja näin edistettäisiin yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä helmikuuta 2014.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa parantamalla esityksen mukaisesti maahanmuuttajien ja vieraskielisten valmiuksia opiskella lukiossa. Valiokunta korostaa, että kun suomalaisista keskimäärin 13 % jää ilman toisen asteen tutkintoa, niin maahanmuuttajien osalta luku on noin kaksinkertainen. Lainsäädännössämme on jo mahdollistettu maahanmuuttajille tarkoitettu valmistava koulutus perusopetuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Nyt ehdotettu mahdollisuus lukiokoulutukseen tähtäävään valmistavaan koulutukseen on tärkeä osa koulutuksellista jatkumoa, ja se edistää osaltaan edelleen maahanmuuttajien valmiuksia toimia yhdenvertaisesti suomalaisessa yhteiskunnassa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Koulutukseen valittavat

Valiokunta korostaa erityisesti valmistavan koulutuksen opiskelijavalinnan merkitystä. Lukio-koulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijaksi voidaan esityksen mukaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan oppimäärän taikka jolla katsotaan muutoin olevan vastaavat tiedot ja taidot. Hallituksen esityksessä mainitaan kielitaitovaatimuksena riittävä opetuskielen, suomen tai ruotsin kielen, hallinta. Kielitaidon riittävyys arvioisi koulutuksen järjestäjä ottaessaan opiskelijat koulutukseen.

Sivistysvaliokunta pitää kielitaidon arviointia erityisen tärkeänä sitä silmällä pitäen, että koulutuksella saavutetaan todellinen valmius lukio-opintoihin. Valiokunta korostaa koulun opetuskielen tärkeyttä lukion opinnoissa. Puutteellinen kielitaito ei vaikeuta pelkästään suomen tai

ruotsin kielen opintoja vaan laajasti kaikkea oppimista lukiossa. Niille hakijoille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ei vielä ole riittävä valmistavaan koulutukseen, tarjoaa esimerkiksi työvoimapolitiittinen kielikoulutus jatkamahdollisuuden kielitaidon kehittämisessä.

Sivistysvaliokunta korostaa opiskelijavalinnassa myös tavoitteellisuutta jatkaa lukiokoulutuksessa siihen valmistavan koulutuksen jälkeen. Esityksen mukainen lukioon valmistava koulutus ei ole osa lukiokoulutusta. Valmistava koulutus ei anna myöskään oikeutta jatkaa suoraan lukiokoulutukseen, vaan opiskelijan tulee yhteishaussa hakea lukion aloituspaikkaa. Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen ei esimerkiksi voi ottaa aineopiskelijoita, joiden tarkoituksena on vain yhden tai useamman lukion oppimäärään kuuluvan oppiaineen suorittaminen. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että jatkossa mielletään ero perusopetuksen lisäopetuksen ja nyt ehdotetun lukioon valmistavan koulutuksen tavoitteiden ja koulutukseen soveltuvien kohderyhmien välillä.

Koulutuksen järjestäjät

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen järjestäminen olisi täysin vapaaehtoista. Hallituksen esityksen mukaan kaikilla lukiokoulutuksen järjestämisluvan saaneilla olisi mahdollisuus niin halutessaan järjestää myös lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjän harkinnassa olisi päättää valmistavan koulutuksen järjestämisestä ja sen laajuudesta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että suurin koulutustarve sekä nuorten että aikuisten lukioon valmistavaan koulutukseen kohdentuisi pääkaupunkiseudulle ja suurimpiin kaupunkeihin, joissa on runsaimmin maahanmuuttajaväestöä. Valiokunnassa on kuitenkin kiinnitetty huomiota valmistavan koulutuksen alueellisen saatavuuden turvaamiseen muualla maassa. Keskustelussa on nostettu esiin kansanopistojen pitkä kokemus maahanmuuttajakoulutusten järjestämisestä ja kotoutumisen tukemisesta ja niiden

mahdollisuus järjestää lukioon valmistavaa koulutusta.

Sivistysvaliokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että kuudella kansanopistolla on voimassa olevat lukiokoulutuksen järjestämisluvut, joten ne voivat tietysti myös järjestää valmistavaa koulutusta.

Voimassa olevan lukiolain 5 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä voi hankkia osan tässä laissa tarkoitetuista palveluista 3 §:ssä tarkoitettua koulutuksen järjestäjältä tai muulta yhteisöltä taikka säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti. Lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta osa voitaisiin siis edellä mainitun mukaisesti ostaa esimerkiksi kansanopistolta.

Sivistysvaliokunta korostaa kuitenkin voimakkaasti, että lukiokoulutukseen valmistava koulutus on tarkoitettu järjestettäväksi tiiviissä vuorovaikutuksessa varsinaisen lukiokoulutuksen kanssa. Tämän vuoksi esitys ei sisällä mahdollisuutta saada erillistä lupaa pelkästään valmistavan koulutuksen järjestämiseksi. Tavoitteena on, että opiskelijat saisivat mahdollisimman realistisen käsityksen lukiokoulutuksesta. Koulutus myös sisältää normaaleja lukiokursseja. Valmistavan koulutuksen opiskelijat ovat lukiolain tarkoittamia opiskelijoita, ja he ovat esimerkiksi opiskelijahuollon piirissä.

Koulutuksen järjestäminen

Sivistysvaliokunta toteaa, että esityksen mukaisen koulutuksen kohderyhmä on taustaltaan ja osaamiseltaan hyvin kirjava. Hallituksen esityksen mukaan koulutuksessa pyritään ottamaan huomioon kunkin opiskelijan yksilölliset koulutustarpeet. Valiokunta pitää erityisesti tämän koulutuksen yhteydessä tärkeänä opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden ja riittävän opinto-ohjauksen korostamista.

Koulutukseen voivat hakeutua sekä nuoret että aikuiset. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena sen pohtimista, minkä tyyppinen lukio-koulutukseen valmistava koulutus sopisi parhai-

ten yli 18-vuotiaalle nuorelle. Tavoitteeksi voisi asettaa, että valmistavan koulutuksen suorittaneet yli 18-vuotiaat nuoret hakeutuisivat pääsääntöisesti aikuislukioihin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

24 §. *Opiskelu-aika.* Hallituksen esityksen mukaan lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suorittaa yhdessä vuodessa. Sivistysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan osasyys ehdotetun säännöksen tiukkuuteen on halu minimoida sen väärinkäyttö.

Sivistysvaliokunta korostaa kuitenkin valmistavan koulutuksen erityistä merkitystä maahanmuuttajan tai vieraskielisen nuoren tai aikuisen jatkokoulutusmahdollisuuksille. Lukio-opintoihin valmistava koulutus avaa onnistuessaan paremman mahdollisuuden pyrkiä lukioon ja sen suorittamisen kautta jopa korkeakouluopintoihin. Valiokunta pitää asian tärkeyden vuoksi perusteltuna, että sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi opiskelu-aikaa voidaan pidentää. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan muutoksen pykälän 1 momenttiin.

2. lakiehdotus

24 §. *Lukion yksikkö hinnat.* Hallituksen esityksessä pykälää on ehdotettu muutettavaksi siten, että lukion yksikköhintojen laskennassa otetaan huomioon myös lukiokoulutukseen valmistava koulutus. Pykälän 7 momentissa tarkoitettun aikuisten lukiokoulutuksen rahoitusratkaisuihin ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan ole tarkoitus poiketa sisäoppilaitosten osalta aikuisten lukiokoulutuksen rahoitusperiaatteista. Sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 7 momentin muuttamista siten, että se sisäoppilaitoksia koskevalta osaltaan kattaa myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 24 § ja 2. lakiehdotuksen 24 § muutettuina seuraavasti (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1. lakiehdotus

24 §

Opiskelu-aika

Lukion oppimäärä tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustelusta syystä myönnetä suoritusajan pidennystä. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suorittaa yhdessä vuodessa,

jollei sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajan pidennystä.

2. lakiehdotus

24 §

Lukion yksikköhinnat

(1—6 mom. kuten HE)

Jos opiskelija on aloittanut opintonsa 18 vuotta täytettyään, yksikköhinta on 58 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikkö hinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa tässä momentissa tarkoitettua yksikköhintaa.

(8 ja 9 mom. kuten HE)

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäs. Ritva Elomaa /ps
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /kok

Pauli Kiuru /kok
Kimmo Kivelä /ps
Sanna Lauslahti /kok
Simo Rundgren /kesk
vjäs. Timo Heinonen /kok
Anne Kalmari /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.